

Prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc.

V Praze, 12.3.2007

Oponentský posudek
na rigorózní práci
Mgr. Lukáše Machoně

„PRINCIP ROVNOSTI A ZÁKAZU DISKRIMINACE
A DŮSLEDKY JEHO INTERPRETACE V SYSTÉMU OSN PRO ČESKOU REPUBLIKU:
APLIKACE MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY O ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM RASOVÉ
DISKRIMINACE, JEJÍ PLNĚNÍ ČESKOU REPUBLIKOU
A RELEVANTNÍ ASPEKTY PLNĚNÍ MEZINÁRODNÍHO PAKTU O OBČANSKÝCH A
POLITICKÝCH PRÁVECH“

1. Téma a cíl práce

Téma práce L. Machoně je nesporně aktuální: Jak na mezinárodní, tak i na české úrovni je otázka aplikace principu rovnosti a zákazu diskriminace široce diskutována. Jak uchazeč správně zmiňuje, neuzavřena je také problematika přijetí specializovaného českého zákona o zákazu diskriminace, neujasněny nejsou ani otázky spojené s implementací postojů příslušných smluvních výborů OSN - Výboru pro odstranění rasové diskriminace a Výboru pro lidská práva.

Cíl práce je definován na str. 7: Práce „usiluje o zmapování příčin přetrvávajících problémů“ spojených s aplikací zásady rovnosti a zákazu diskriminace a „na jejich pozadí o navržení systémových řešení“. „ K tomu účelu mapuje interpretaci jednotlivých ustanovení Úmluvy (o zákazu rasové diskriminace, mh.) a vybranou jurisprudenci příslušných smluvních výborů OSN, jež napomáhá pochopení vytčených nedostatků a možnostem jejich řešení“. Autor, jež je dlouholetým znalcem uvedené problematiky, si zde snad příliš skromně vytkl cíl, uvedenou problematiku „zmapovat“; dle mého názoru výsledek jeho práce nepředstavuje pouhé zmapování; práce by bez obtíží mohla být nazvána „Analýza...“ či obdobně. Na druhé straně se domnívám, že by její kvalita neutrpěla určitým verbálním zjednodušením jak jejího názvu, tak i cíle.

2. Členění

Členění práce se odráží především v obsahu práce. Tento je přehledně zpracován a umožňuje čtenáři dobrou orientaci v textu. Otázkou zůstává, kdy by nebylo při přípravě

jejího zveřejnění možno uvážit, zda by text neměl být opticky ještě jasněji rozdělen do částí, týkající se Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace včetně problematiky její implementace a ostatních s ní spojených aspektů, a části zabývající se Mezinárodním paktem o občanských a politických právech. Dalším návrhem je označovat vstupní úvahy k jednotlivým částem nikoli opět jako „úvod“ (takto má práce totiž celou řadu úvodů), nýbrž jako „vstupní“ či „úvodní poznámky“.

3. Formální požadavky

Při zpracování tématu autor pracoval metodami obvyklými pro vědeckou práci v oboru mezinárodního práva – mj. metodou historickou, analytickou metodou a metodou dedukce. Výsledek odráží skutečnost, že L. Machoň pracoval převážně s primárními prameny; v textu je citováno značné množství názorů příslušných výborů, zákonných norem, materiálů OSN. Sekundární literatura je zastoupena několika díly, která jsou příkladmo uvedena v připojené bibliografii (s. 134). V závěru práce autor odpovídá na otázku, kterou položil v jejím úvodu.

4. Obsah práce

V úvodu práce (část 1) je, jak již zmíněno, vytyčen cíl práce - zmapování příčin přetrvávajících problémů spojených s aplikací zásady rovnosti a zákazu diskriminace a na jejich pozadí navržení systémových řešení. Tomuto cíli je podřízen i další obsah práce. V části 2. se L. Machoň věnuje vývoji práva na rovnost, rovnou ochranu zákona a zákazu diskriminace a sleduje jejich genezi od Charty OSN k Paktu o občanských a politických právech. Zde se zaměřuje především na jeho čl. 26, jenž díky svému dynamickému charakteru získává i určité horizontální účinky.

V části 3 autor zobecňuje poznatky ze svého odborného působení ve státní správě. Nejprve připomíná nejdůležitější ustanovení Úmluvy, upozorňuje na horizontální účinky lidských práv i v soukromoprávních vztazích quasi veřejné povahy. V partii věnované účinkům Úmluvy z pohledu Výboru pro odstranění rasové diskriminace správně zmiňuje nedostatečné plnění povinnosti některých smluvních států předkládat zprávy o jejím plnění, stejně jako otázku odlišného stanovení priorit či sjednávání nových právních standardů na úkor plnění standardů existujících.

Těžištěm práce je kapitola 4, ve které L. Machoň podrobně a kriticky analyzuje aktuální souvislosti implementace Úmluvy se strany ČR (opět: nebylo by možné název zjednodušit – např. implementace Úmluvy ... Českou republikou“?). Vynikající je jeho znalost českého právního řádu ve vztahu k Úmluvě, jeho kladů i nedostatků. Nezapomíná ani na přenos důkazního břemene prostředků na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku, ani na problematiku ochrany rovného zacházení v oblasti hospodářských a sociálních práv včetně problematiky hospodaření s byty obcí.

Logickým pokračováním je část soustředěná na proceduru posuzování plnění Úmluvy Výborem pro rasovou diskriminaci jakož i rozbor problematiky připravovaného antidiskriminačního zákona ČR. K jeho znění v podobě, vrácené v roce 2005 Senátem Poslanecké sněmovně, spatřuje autor řadu nedostatků: nedořešenost věcné působnosti zákona, nesjedocení otázek přímé a nepřímé diskriminace, úzké výjimky ze zákazu diskriminace apod.

Dalším celkem práce je část popisující proceduru posuzování oznámení Výborem: Poučné jsou zejména partie, nejen uvádějící jednotlivá oznámení adresovaná výboru, ale doprovázející je komentářem k jejich procesním náležitostem a jejich zobecněním (str. 82 n.).

V kapitole o relevantních aspektech plnění Mezinárodního paktu o občanských a politických právech se strany ČR se autor věnuje proceduře předávání oznámení na základě Opčního protokolu k Paktu, jakož i konkrétním oznámením proti České republice, opět doplněným zasvěcenými komentáři. Podnětnými jsou též úvahy o implementačním mechanismu názorů Výboru v ČR: Na tomto místě autor postrádá možnost Ministerstva spravedlnosti ČR jakožto koordinačního orgánu pro účely implementace podat podnět k obnově řízení za účelem plnění nálezů mezinárodního quasi-soudního orgánu. Správně uvádí, že možnost obnovy řízení je omezena pouze na řízení před Ústavním soudem, která je omezena jen provedení rozhodnutí „Mezinárodního soudu“ v „trestní věci“ (s. 121). S tímto názorem autora souhlasím; lze zde však diskutovat o tom, zda by princip právní jistoty rozšíření tohoto institutu umožňoval. Zde není zdrženlivá pouze Česká republika, ale dle mého soudu téměř bez výjimky všechny právní řády transformačních zemí, které též zpravidla možnost obnovy řízení omezují na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v oblasti trestního

řízení. Neskrývám však, že náhled L. Machoně, že se nelze uvedené problematiku zbavit pouhým poukazem na právní nezávaznost stanovisek Výboru, považuji za odůvodněný: Proto je třeba se jeho návrhy, jak by měly být mechanismy implementace názorů Výboru upraveny, dle mého náhledu vážně zabývat (s. 122).

V závěru autor shrnuje získané poznatky a připomíná cestu, kterou Česká republika musí k zdokonalení svého mechanismu implementace ujit.

5. Závěr

Práce je dle mého názoru úspěšnou analýzou nastíněné problematiky, provedenou na základě její hluboké znalosti jak na mezinárodní, tak i na implementační úrovni. Zobecnění výsledků této analýzy umožňuje autorovi předložit nastin možných řešení. V ústní obhajobě bych ráda položila otázku, jak se tento konkrétní výsek problematiky vztahu mezinárodního práva a vnitrostátního práva projevuje na jejich vztahu obecně: Podporuje tezi, o tom, že v současné době státy tíhnou k moderátní formě dualismu, či se zde jedná – s ohledem na povinnost států dodržovat vnitrostátní závazky z uvedených dvou úmluv – o tendenci k monistickému pohledu na tento vztah?

Práci L. Machoně

„Princip rovnosti a zákazu diskriminace a důsledky jeho interpretace v systému OSN pro Českou republiku: aplikace Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, její plnění Českou republikou a relevantní aspekty plnění Mezinárodního paktu o občanských a politických právech“

doporučuji k obhajobě.

Prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc.